

CONTENU DE LECTURE

Tanite nene etutamin nitassi?

1 Mishta-shashish, tshishennu tapan anite minashkuat. Mishta-uinipishiu mak ussima kanuenimeu. lapit nenua ussima uinipishinua.

Ne tshishennu, anite etat minashkuat e peikussit, nenu eshinniut mashkatenitakushu eshpish innishit. Apu tshekuannu nutepanit, mishta-minupu. Utassi mishta-minuashinu kie mishta-mishanu, ushipima mitshetuait anite uinipekut ut uauinupannua. Kie anite etat minashkuat, uin e peikussit pakassitishu.

Anite etat apu tshekuannu nitautshitat. Mitshiminu apu nitautshitat kie minisha apu nitautshitat. Mitshetuait eishinakushiniti aeshisha tanua, namesha kie, mitshetuait anite shakaikanissit kie shipit tanua. Kie nenua minisha mitshetuait eishinakuanniti kassinu anite nitautshinnua shetshen. Eukuannu nenu muk^u eshi-pakassiut kie tapue minuinnuat ashit ussima, nanitam ussi-mitshiminu mitshuat. Ne tshishennu namaienu shunianu eshi-pakassiut. Apu nishtuapatak shunianu usham apu nita uapatak. Mishkut tapue nenu utassi nanitam uashkamanu.

Anite etat minashkuat apu tshekuannu anite takuannit tshetshi matshi-natukunikatakut. Iakushiti, uin uetshit natukuitishu. Anite assit ekute uet utinak tshekuannu tshe natukuitishuatshet. Kie nenua passe aeshisha ka taniti utassit iapit anite ut mishkam^u e minuanit natukunnu.

Ne tshishennu kassinu eishinakushiniti aeshisha ka ut inniut, kassinu nenua mishta-ishpitenimeu. Apu nita metuatshet kie apu nita nipaiat shetshen peik^u eshinakushiniti aeshisha. Assinu iapit ishpitenitam^u : nipinu, ashininu, nekanu, kassinu eishi-takuannit anite assit. Mishtikua apu nita tshimakauat shetshen. Utshua, shipua, shakaikanissa, shipissa, uin nenu kassinu uauitam^u tshe ishinikateniti. Kie nenua ussima utishinikashunnu, uin nenu mineu.

Nenua ussima kenuenimat mishta-shuenimeu kie mamitunenimeu nete nikan. Kassinu tshekuannu tshishkutamueu e natauti, uitsheueu kie nanitam tipatshimushtueu anite utat tipatshimunnu, miam utauia kie umushuma utipatshimunnu. Kie uetakussiniti eshk^u eka nipaniti, ussima nanitam pitama atanukueu. Ne auass nanikutini puamu. Ueniti tshietshishepaushiniti ekue tipatshimushtuat umushuma ka ishi-puamut. Ne tshishennu uin ekue uitamuat ussima essishuemakannit nenu upuamunnu. Kie ne auass nanitam tapueu peuamuti.

Ne tshishennu nenu assinu nutim eshpishanit kassinu nete aitutaie u nenua ussima tshetshi minu-nishtuapataminiti. Anite etat minashkuat, apu auennua mamashiat kie apu auennua mamashikut. Uiapamati auennua, eukuannua muk^u aeshisha uiapamat mak pietaki tshekuannu, eukuannua muk^u uishkatshana pietuat e tatuetaminiti anite uashka uitshit.

Ne auass mishta-minuateu nenua umushuma kie apu nita mueshtatak. Minuatam^u, papu kie mamitshetuait aishi-metueu. Nanikutini uitsheuku umushuma mietueti. Miam tekuatshinniti ushkat meshkutinniti, shushkuataimuat anite mishkumit, umassinuaua muk^u apashtauat. Nanikutini shuakueuat. Ne auass apu nita tshiamapit pitukamit. Ishi-tshishkutamaku umushuma tshetshi eka tshitimit kie ashit tshetshi eka ishpishit tshetshi matshikaushit. Ne tshishennu mishkatenitakushu eshpish pikutat tshe aishi-tshishkutamuat nenua ussima.

Ne auass apu nita manatuet tanite ne tshishennu apu auat takuannit umanatueun. Muk^u nenu tshekuannu ka apatannit mak nenu tshekuannu ka itenitakuannit tshetshi ut inniut eukuannu muk^u eishi-mamitunenitak tshetshi ishi-tshishkutamuat nenua ussima. Eishinakushiniti aeshisha kie namesha kie eishinikatakanniti aeshisha kie namesha, kassinu nenu uauitamueu nenua ussima.

2 Ne aeshish eishinakushit kie namesh menushkaminiti kassinu tshimakateu. Ek^u ne uin tshishennu itenitakushu nanitam nanatuapameu aeshisha e uinnuniti tshetshi muat, nanitam piminu ui mitshu. Nenua ussima peikuan etenitakushiniti. Ekue itat ussima:

— Nitshissenimau peik^u aeshish apu nita tshimakatet napinniti, nete tau uinipekut, atshik^u ishinikatakanu, iteu. Tshika itutenan nete uinipekut tshetshi natshi-muak^u atshik^u, tshe ishpish ashuapatamak^u tshetshi minushit aeshish kie namesh ute etaiak^u, iteu.

Ekue tipatshimushtuat ussima:

— Nananat nutauinanat kie nimushuminanat, eukuannu tutamupanat uinuau menushkaminiti: nashipepanat nete uinipekut kie eukuannua atshikua ishi-pakassiuipanat mak tshiashku-uaua mak tshiashkussa, iteu. Tekushinitau kau ute nutshimit, petapanat atshiku-piminu. Kie tshinanu takushiniakui kau ute minashkuat, tshika petanan atshiku-pimi, iteu.

Ne tshishennu itenitakushipan anite pet utat, tshekuannu katshi issishueti tshetshi tutak, nanitam uemut ui tutamupan. Nenua ussima tshetshi tshissinuapamikut uet tutak. Ne auass minuenitam^u nenu etikut umushuma.

— Nipa minueniten tshetshi uapataman nete uinipekut eshk^u e inniut nimushum, itenitam^u.

Pitshenik shetshishu nenua umushuma tshetshi nipiniti.

— Shash tshishenniu, itenimeu.

Ne tshishennu katshi tshishi-mamitunenitak nenu ua nashipet ekue ueueshtat utush. Ushkuai-utinu ishinakuannu utush nenu tshe apashtat tshe nashipet. Katshi ueueshtat utush ekue naushunak shipinu e mishishtikuanit ekue itat ussima:

— Eukuan ne shipu tshe apashtaiak^u nuash tshe takushiniak^u nete uinipekut, iteu. Mishta-shipu ishinikateu. Nete pessish uinipekut tau namesh, mishishtu. Utshashumek^u ishinikatakanu. Tshitshue minushiu, pimi, mishta-uitshitu e muakanit, iteu.

Ne tshishennu eukuannu epushit ashit ussima. Nenu niashipet kassinu etatinniti shakaikana kie kassinu etatinniti kapatakana uauitamueu eishinikateniti nenua ussima nuash ishpish uinipekut. Tekushiniht nete uinipekut, mishta-minu-tshishikanu kie minupeishinu. Ne tshishennu ekue aitapit kassinu nete taukam kie nete katak^u naneu. Nete ishpimit iapit aitapu. Apu tshekuannu uapatak maniteu-tshekuannu, apu auennua taniti kie apu tshekuannu petak tshetshi tatueuetakannit. Eukuannua muk^u tshiashkua uiapamat kie eukuannua muk^u pietuat. Ekue itikut ussima:

— Nimushum, tapue minuashu assi kie nekau kie nipi, itiku.

Ekue itat nenua ussima:

— Nititeniten nin eukuan uin Ka Tipenitak uiapamak^u tshatapatamakui ne assi eshpish minuashit kassinu anite, iteu.

Katshi aitapit kassinu nete katak^u, ne tshishennu ekue manukashut anite naneu nekat. Ekue itat ussima:

— Tshika naneueinan uenapissish, tshika nanatuapamanan atshik^u, iteu.

Ne auass minuenitam^u nenu etikut umushuma usham minuatam^u uiapatak kassinu anite naneu eshpish minuashinit. Ekue itat umushuma:

— Uenashk uta tshinipi! Nanatuapamatau atshik^u kie tshiashku-uaua mak tshiashkussat ka ishin, iteu.

Ne tshishennu ekue itat ussima :

— Eka ma shuk^u aiashikuashi ! Tshuapamin eshpish tshishenniuan, nitaieshkushin nin. Tshitshisseniten eshpish pitshat uetuteiak^u, iteu.

Ne tshishennu ekue utinak utush ekue naneueik nenu uinipekunu ashit ussima. Kie tapue uipat uapameu atshikua, mitshetinau, mitshetuit nete ut papekupenua ekue nipaiat peik^u. Apu anu ui nipaiat shetshen, apu ui nanuiat. Katshi nipaiat peik^u tshetshi muat, minuenitam^u ekue tshieunat uitshit. Ekue itat ussima:

— Eukuan tshe ashteieshkushian uenapissish. Shash takuan tshimitshiminan.

Ekue naikuat nenua atshikua ashit ekue putatak nenu uikuaiatshikunu, ekue pashak tshetshi ashtat nenu pimiatshtikunu tshetshi tshiuetatat nete nutshimit. Katshi muaht nenua atshikua e uinnuniti, e nishiht mishta-minuenitamuat, papuat.

Tatutshishikua katshi nutapiht, minuat kutaka eshinakushiniti uinipeku-aueshisha ui mueuat. Ne tshishennu kassinu nete minishtikut aituteu uinipekut. Tshiashku-uaua nanatuapatam^u kie tshiashkussa ui nipaieu tshetshi muat. Nenua tshiashku-uaua meshkak, utinam^u muk^u tshetshi mitshit, apu shetshen mautat. Minu-nishtuapatam^u kassinu nenu tshekuannu ka ut inniut. Pineshu eishinakushit tau eka matshinannuti uaua. Ne tshishennu nenu uiapatak, nishtuapatam^u kie apu utinak shetshen. Kie nenua ussima nishtutamunieu tshetshi eka nita utinaminiti nenua uaua eka ka mitshinannuti. Uiapataki uaua ka mitshinannuti, nishtuapatam^u nenu shash peneshishunit kie nenu eshk^u eka peneshishunit. Etenitaki tshetshi utinak tshetshi mitshit, uauapatam^u nenu eka peneshishunit. Eukuannu uetinak. Nenu peneshishunit, kau ekue ashtat anite utshishtunnit nenua pineshua.

Minuat ekue tutak uashuakanashkua ekue itutet nete etaniti utshashumekua. Ekue itat ussima :

— Anutshish tshe tipishkat, tshika uashuanan. Nipaiakui utshashumek^u, nika pashuau tshetshi nimauiak^u kushpiakui.

Ekue uashuaht tepishkanit. Nisht^u katshi nipaiat :

— Eukuan tshe ishpish nipaiak^u, tshika ishpannan. Minekashish tshika muanan utshashumek^u, iteu.

Ne tshishennu katshi ashteieshkushit ekue itat ussima :

— Eukuan tshe tshieuiak^u. Petshikatshish tshika tshiuenan miam tshe ishpish minushit namesh kie kutak aueshish ka tat nete nutshimit, iteu.

Ua tshiuat kau nete nutshimit, minuat ekue ueueshtat utush tshetshi eka mamashikut usham pitshanu tshe itutet. Nenu tshauet kau nete katak^u nutshimit, iapit eukuannu Mishta-shipinu e apashtat nuash tekushinit nete utitaunit. Nenu tshauet, petshikatshish tshieue tanite ashit eshakumitshishikua

nanatauitishu natamik^u eishinakushiniti aueshisha. Nenua ussima shash pikutanua e peikussiniti tshetshi natauniti. Namesha nepaiataui eka e uinnuniti ekue pimikatuahat nenu atshiku-piminu ka mautahat anite uikuaiahshikut.

Tekushiniht anite utitaunuat, apishish aieshkushiu ne tshishennu. Shash mamitunenitam^u nenu eshpitishit. Pitshenik ui ueueshtau utatusseun. Ekue itat nenua ussima :

— Niminueniten katshi tshishkutamatan kassinu tshekuan kie katshi uapatinitan nutim eshpishat tshitipenitamunnan eshk^u e inniuian kie katshi uapatinitan eishinakushit aueshish nete ka tat uinipekut. Aishkat ituteini e peikussin, apu tshika ut animiui. Tshitshisseniten shash tshekat tshika peikussin, tshika nakatitin, uemut nika nipin, tshuapamin shash nimishta-tshishenniun. Tshitshissenimitin ennishin. Tutamini kassinu miam ka ishi-tshishkutamatan, ishi-atusseshtatishuini miam ka ishi-tshitapamin ka ishpish minuatan e atusseian, tshe ishpish inniui apu nita tshika ut animiui, iteu. Uesh mak ute ka ut inniuiak^u, kassinu eshpishat nitipenitamun eukuan tshin nutim tshe nakatamatan, iteu.

Ne auass nenu etikut umushuma, tshitapameu kie mashkatenitam^u.

— Apu tshekuannu kanuenitak, itenimeu.

Ekue itat umushuma :

— Tshekuan ne tshe nakatamuin nimushum? iteu.

Ne tshishennu ekue itat ussima :

— Nitassi nutim eshpishat ashit kassinu eishi-takuak : aueshishat eishinakushiht, nameshat kassinu eishinakushiht, mishtikuat, shipua kassinu etatiki, eukuan ne tshe ishi-nakatamatan tshekuan. Aianishkat eukuan nanitam tshe ut inniui, iteu. Ne aueshish eishinakushit ka ut inniuiak^u tshika nipaiau eshpish ui apatshit. Eka uin minatshi e ui minu-apatshiti uesh mak ne aueshish eukuan eshinakuak tshinanu tshipakassiunnan. Ume tshekuan tshe uitamatan eka nita uni-tshissi, iteu. Tshe ishpish inniui, tshe tutamin miam ka tutaman, tshe ishpitenimat kassinu eishinakushit aueshish. Eka uin nita pitama metuatshe ua nipaiti kie eka uin nipai shetshen nuash tshetshi nanuit, iteu, uesh mak nete aianishkat eukuan kie tshin nanitam tshe ishi-pakassiui. Mak eka uin nita utin peik^u eshinakushit aueshish tshetshi kanuenimat, iteu. Mak tshe ishpish inniui, tshe ui nashuin ka ishpish mishta-kutshipanitaian nanitam tshetshi minu-pakassitishuian. Tshe mitimein nanitam aianishkat tshinanu tshimeshkanaminan, iteu.

Ne auass shash tshissenitam^u tshe nakatikut umushuma, tshe nipiniti, tshe peikussit anite minashkuat. Muk^u apu tshekuannu itenitak.

— Tapue apu tshekuan nutepanian, shash kassinu tshekuannu nitshishkutamakuti nimushum, itenitam^u.

Source: An Antane Kapesht, "Tanite nene etutamin nitassi?", Innu-aitunnu mak innu-katshishkutamatinanut (ICEM), Sept-Îles, 2004